

ЖИВОТ У ГЕТУ*

Разред: виши разреди основне школе, средња школа

Циљеви часа:

- Разумевање процеса Холокауста кроз упознавање ученика са појмом гета и разлозима њиховог оснивања
- Упознавање ученика са атмосфером у гету, тешкоћама са којима су се људи суочавали и начинима превазилажења тих тешкоћа анализом различитих историјских извора
- Подстицање ученика на критичан однос према различитим негативним појавама у друштву на које треба на време реаговати свако у своме домену и окружењу јер се тако ствара здраво, хумано, солидарно и просперитетно окружење

Исход часа:

- ученици су усвојили и схватили појам гета, узроке и начин његовог оснивања и функционисања
- схватили су да је формирање гета саставни део догађаја од 1933–1945. који називамо Холокаустом
- принципом вртешке ученицима су доступни различити историјски извори, имају могућност да критички анализирају ставове других група, да са њима полемишу, да дају своје ставове и угледе гледања
- историјски догађаји се нису посматрали као безлични, општи, већ они и њихови актери оживљавају, добијају имена, ликове, чиме се буде емоције и саосећајност код ученика
- ученици схватају да ни у најтежим околностима не сме да овлада малодушност, већ је потребно очувати људско достојанство, солидарност, веру и хуманост
- истиче се да се такве трагичне ствари дешавају кад смо неми и незаинтересовани за бол и патњу других, јер се многи такви догађаји не би могли десити да се на време реаговало на њих
- ученици се упознају са правном регулативом и настојањима међународне заједнице да се овакви догађаји више никада не понове (Декларација о људским правима УН)

Време реализације: један час

* Ова тема је у облику радионице реализована на семинару „Холокауст у настави историје”.

Методе рада: рад на одабраним историјским изворима, књижевним текстовима, анализа фотографија, слика, карте, дијалошка, комбинована метода

Облик рада: фронтални, групни рад, комбиновани

Наставна средства:

- карте (окупиране Европе, карта гета, логора у Другом светском рату)
- панои – Живот у гету (Јад Вашем)
- флип чарт табле
- текстови – сведочења
- књижевна дела
- фотографије

Литература :

- Семинар о Холокаусту – Зборник радова, Нови Сад, 2009.
- Холокауст у настави, приручник за наставнике, Меморијални музеј Холокауста, САД, март 2003.
- Кључни појмови за крај обавезног образовања, Београд, 2008.
- Три генерације говоре, Јеврејска општина Нови Сад, јануар 2009.
- To Bear Witness, Holocaust Remembrance at Yad Vashem, Yad Vashem, Jerusalem, 2005.
- www.yadvashem.org/education/Serbian/ceremony.html

Активности наставника:

- припрема материјал за час
- даје прецизна упутства ученицима у вези са активностима на часу
- припрема потребна наставна средства
- контролише ток часа, усмерава дискусију, поставља питања, записује запажања на таблу, анализира

Активности ученика:

- слуша упутства за рад, одговара и поставља питања
- учествује у раду групе
- размењује мишљења, анализира, посматра, уочава, закључује
- примењује раније стечена знања

Структура часа:

- **Уводни део часа:** наставник упознаје ученике са темом часа, објашњава појам и кратак историјат гета, даје упутства за рад (5 минута)
- **Главни део часа:** анализа извора, читање и тумачење текстова, записивање емоција, дискусија (30 минута)
- **Завршни део часа:** формирање закључака, анализа записаног, изношење личних ставова и мишљења (10 минута)

Ток часа

Наставник се обраћа свим ученицима питањем на шта их асоцира реч ГЕТО?

Затим на табли записује све што деца говоре.

1. Наставник истиче да је потребно истаћи и прецизну формулацију гета са историјским контекстом. На видео биму или компјутеру приказује дефиницију гета, а затим прича о настанку гета кроз историју, истиче да гето није продукт двадесетог века, али да ће се на данашњем часу говорити о гетима који настају на простору нацистичке Немачке током Другог светског рата.
2. Наставник дели ученике у три групе и објашњава начин рада на часу – методу **ВРТЕШКЕ**. Свака група добиће различите историјске изворе, фломастер у различитим бојама и хамер папир. Задатак је да свака група за 7 минута проанализира добијене изворе и на хамер папиру забележи кључне речи којима се изражавју осећања, атмосфера која доминира у тим изворима. На сваком хамеру је поднаслов: живот у гету, изглед гета, емоције. Анализирајући различите изворе, ученици уписују своја запажања испод тих подналова. Након седам минута, групе размењују изворе, анализирају их, читају оно што је претходна група забележила, а онда се додаје оно што је њихово мишљење или угао гледања. Оно што је заједничко у запажањима различитих група, не понавља се. Вртешка се завршава кад све групе проанализирају све три врсте извора, а с обзиром на то да су писали различитим бојама фломастера, види се ко је шта написао и коментарисао.

Извори који ће се анализирати (у прилогу) су:

- сведочења деце која су живела у гету (прилог број 1)
- уметност у гету – поезија, сведочења, уметничке слике настале у гету (прилог број 2)
- фотографије, панои које приказују живот у гету

Препорука за наставника/цу

Дати прецизна упутства за анализу извора: обратити пажњу на оно што је упечатљиво на слици, тексту; уочити симболе гета, знаке, емоције, поруке, изразе лица, све што објашњава нечије понашање, размишљање, осликава атмосферу у гету.

3. Након истека предвиђеног времена, наставник узима хамере, лепи их на таблу и анализира шта се на основу различитих извора може закључити о животу у гету?

Питања која наставник поставља ученицима могу бити:

- Какве емоције преовлађују у тим изворима?
- Које су карактеристике гета?
- Са каквим се свакодневним тешкоћама сусрећу људи у гету?
- Где су се мишљења различитих група највише поклопила?

- Да ли су поруке коришћених извора довољно јасне?
- Да ли су их све групе препознале?
- Ако се мишљења група поклапају, о чему то говори?
- Постоји ли универзално људско осећање солидарности, саосећања, разумевања људске патње?
- У каквим околностима се дешава да та осећања буду потиснута?
- Које су последице таквих околности?
- Да ли хумано, људско друштво може нормално да функционише без таквих осећања?

Наставник истиче да је ово био само један сегмент живота у гету и може се односити на било који гето који је постојао на простору окупиране Европе.

4. Да би ученици схватили величину људске патње и на колико је места у Европи она била изражена, наставник показује карту Европе са назначеним местима у којима су постојала гета. Ученици анализирају: у којим земљама су она постојала? Где их је било највише? Зашто? Може ли се замислити да је за поједине групе истовремено текао нормалан живот док су милиони људи патили?
5. Наставник се враћа на уводни део часа и поново показује хамер на којем су исписане емоције и асоцијације ученика на реч гето и пита их да ли би нешто додали након свега што су прочитали и видели на часу?
6. На крају часа наставник истиче да се савремено друштво труди да онемогући овакве догађаје и позива ученике да прочитају наглас поједине чланове Декларације о људским правима УН (увод, чланови 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9), којом се забрањују сви облици дискриминације и ограничавања људских права и истиче да је она усвојена након Другог светског рата како се овакви нехумани и антицивизацијски процеси не би више никада поновили.

1. МАТЕРИЈАЛ ЗА ГРУПУ БРОЈ 1 – сећања на живот у гету

А) Кад је почео рат 1939. године, Елиезер Аулон је имао 13 година. Он говори о мајчиној способности лечења људи, упркос ужасним условима живота у гету:

Моја мама није била професионална медицинска сестра али је знала да лечи људе на свој начин.

Често су је звали, била је познатија као специјалиста у вађењу црња и ивица. Имала је кућицу са илама и прибадачама и лечила је на иако професионалан начин. Није имала зарађивала. Само је хтела да помогне суседима – осећала је потребу да допринесе и учини нешто за њих

Б) Миријам из Бјалостока (Пољска) описује живот своје породице након присилног уласка у гето.

Немци су наредили Јеврејима да живе „ближе” један другоме, па су основали гето у Бјалистоку.

Ограничено подручје, са само јар улица, било је премалено да смести сву јеврејску популацију града. Пренасељеност била је ситна већ од почетка. Пола собе у стану било је додељено нашој породици. У стану се „јужвало“ девет породица. Убрзо смо се нашли заједно са целим јеврејским становничким Бјалистоком.

В) Елиезер Аулон, Пољска

У тој смо пола векне хлеба делили на петорицу. Сећам се како смо сви седели заједно, а мој отац делио један комад хлеба прудећи се да сви добију подједнак део. Моја мама је увек свој део давала мени... 'Нисам ладна' – обично је говорила. Тога ћу се увек сећати. Сваки пут кад би се моја мама одрицала нечега ради мене знао сам да многа жртвује. Имао сам јуно оштимизма, јуно наде и вере – можда сам још примео од мајке. Такође, сам се многа користио машином. Говорио сам себи да ће сигурно бити још добрих времена за Јевреје кад се све заврши.

Г) Маша Гринбаум, Литванија

Моја бака кувала је чак и за оне, које није познавала. Неко јој је рекао да је стигла нека породица без иде чега. Бака је одмах скувала огромни лонац супе. Питала сам је: „Баба Етел, зар ћеш сву ову супу појести сама?“ – „Не геше моје, још је за друге људе“.

И рекла је још и ово: када дођу да једу, немој овде стајати и гледају да се људи не срамоте. Иди у другу собу. Не смемо посрамљивати друге.“

Д) Мира Хербст Ген, из пољског места Трёмбовла, једно од ретке деце из њеног града које је преживело Холокауст – „Цвеће у гету“

Имала сам око четри године. Мајка ме је усред ноћи изненада пробудила из дубокој сна. Дошло је до још једне акције, систематској нацистичкој покољавања и депортације Јевреја из гета. На мајчином лицу видела сам осећање хитности, а чула сам још и у њеном гласу док ми је говорила да морамо да бежимо и сакријемо се. Знала сам да нема времена за моје уобичајено „Зашто?“ Помоћла ми је да се брзо обучем, зграбила за руку и пошрчале смо, а ја сам зграбила цвеће које је у букећу лежало на јоду уз мој кревет.

Једва се сећам још цвећа, а не могу ни да се сетим како сам ја још дана унела у гето који је био лишен сваке лепоте. Вероватно је још било дивље цвеће, више коров него било шта друго. Али било је још моје цвеће у светлу иде ништа није било моје и сећам се колико сам бла одлучна да ја задржим. Све ми је било одузето: дом, отац, моје играчке – али сам држала још цвеће без обзира на све.

2. МАТЕРИЈАЛ ЗА ГРУПУ БРОЈ 2 – уметност у гету**А) ХЕНРУКА ЛАЗАВАРТ, Пољска, убијена 1942. године у Треблинки
„Мали кријумчар”**

Преко Јевреја, мимо страже,
Кроз рупе, рушевине, жице и ограде,
Дрзак, гладан, упоран пролазим, трчим као мачка.

У подне, ноћу и у зору
По ветру, међави, врућини,
Стотину пута излагах опасности свој живот
ризикujem свој дечији врат.

Под руком торба од од грубог платна
на леђима подеротина
моје ноге одрвењене
у мом срцу стално страх.

Али све морам издржати
све морам препатити
како бисте се ви, даме и господо,
наситили сутра хлеба.

Између Јевреја, преко јама, кроз цигле
ноћу, зором и дању
усуђујем се гладан, вешт, сам
крећем се тихо попут сене.

Ако ме рука судбине
ухвати одједном у овој игри
то ће бити уобичајена животна замка.

Не чекај ме више, мајко
нећу ти се вратити, мој глас неће допрети тако далеко.
Улична прашина ће покрити
изгубљену дечју судбу.
Али још увек лице пита:
Мама, ко ће ти сутра донети хлеб?

Б) АВРАМ КОПЛОВИЦ, из гета у Лођу одведен у Аушвиц, где је убијен 1944. године

„Сан”

Када нарастем и напуним двадесету,
Кренућу да видим чаробан свет
Сешћу у птицу с мотором,
Узлетећу, винућу се високо у свемир.
Летећу, једрити и кружити
Над дивним далеким светом.
Лебдећу над рекама и океанима
Устремљен према небу, уздизаћу се и цветати.
Облак је моја сестра, ветар мој брат.
Видећу пирамиде и Сфингу,
Летећу изнад водопада Нијагаре,
Изнад облацима прекривеним стена Тибета
Ветром ћу проћи велико острво кенгура.
Летећу полако, лебдети лењо.

В) сведочење, СИМА, 17 година

Сећам се сасијанака у нашем клубу за младе. У сјајном, полусрушеном сјајану у малој улици, сасијајали смо се заједно...учиоци, певачи, пријатељи...на јар сајти кад смо молили. Ти сусрећу су нам давали снаге да наставимо. У тих јар сајти бежали смо од сурове стварности и налазили храну души. У средишњу стварних убијања, не знајући да ли ћемо доживети следећи дан...изјугали смо се да наставимо да живимо...Хор је изводио песме на јидишу, певачи су постављали драме. Одржавала су се такмичења за најбољу причу, најбољу драму, најбољу песму. Писци су приређивали књижевне вечери. Песници су читали своје песме

Г) уметничке слике – репродукције из архиве Јад Вашема као и са сајта Јад Вашема; **To Bear Witness, Holocaust Remembrance at Yad Vashem** (страница 89, слика број 3; стр. 105, слика број 4; стр. 108, страница 111)

ПРИЛОГ 3

3. МАТЕРИЈАЛ ЗА ТРЕЋУ ГРУПУ

Панои који приказују свакодневни живот у гету – Јад Вашем (могу се наручити за школу преко сајта Јад Вашема);

To Bear Witness, фотографије, страница 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98

CD са фотографијама – свакодневни живот у варшавском гету, Јад Вашем